ANDRÉ TUILIER
(1921. – 2014.)

Dana 20. prosinca 2014., napunivši točno devedeset i tri godine, preminuo je u Mulhouseu u Gornjoj Alzaciji (Francuska) dr. sc. André Tuilier, ravnatelj Knjižnice Sorbone u miru, grecist, znanstvenik na području humanističkih znanosti i povjesničar, izabran 20. svibnja 2004. dopisnim članom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na prijedlog Razreda za društvene znanosti. Sahranjen je 26. prosinca 2014. u Bougivalu (Ile-de-France) pored svoje supruge i bliske suradnice profesorice Madeleine-Edith Tuilier rođ. Colleau. Akademska zajednica naše zemlje i prijatelji hrvatske kulture ostat će srcem uz njihovu kćer prof. dr. sc. Marie-Hélène Tuilier, uglednu fizičarku na Sveučilištu u Mulhouseu.

André Louis Robert Tuilier rodio se 20. prosinca 1921. godine u Parizu. Nakon pohađanja Ecole des Francs-Bourgeois, ustanove koju su utemeljeli 1843. u četvrti Marais Braća kršćanskih škola u duhu vjernosti pedagoškim metodama doktora Sorbone i svetca Jean-Baptistea de La Sallea (1651.-1719.), studirao je klasičnu i romansku filologiju na Sveučilištu u Parizu gdje su mu dodijeljeni akademski stupnjevi sve do državnog doktorata iz književnosti i humanističkih znanosti. Čim je stekao diplomu knjižničara 1947., imenovan je u Podpovjerenstvo za knjige i pismohrane Povjerenstva za povrat umjetničkih djela, francuskog organizma koji je od 1944. do 1949. radio na identifikaciji i restituciji kulturnih dobara otetih tijekom Drugog svjetskog rata u zemljama pod okupacijom Trećeg Reicha. Zatim postaje ravnatelj Središnje posudbene knjižnice departmana Loir-et-Cher u Bloisu (1949.-1952.). Vrativši se u svoj rodni grad, prvo je bio knjižničar u Nacionalnoj knjižnici gdje je radio na uređivanju Zbirnog kataloga stranih djela (1952.-1958.). Nakon što je četiri godine djelovao u Nacionalnom centru za znanstvena istraživanja kao istraživač za klasične jezike i civilizacije (1959.-1963.), premješten je u Knjižnicu Sorbone u svojstvu konzervatora (1963.-1971.). U krilu je ove ustanove 1971. najzad imenovan glavnim konzervatorom i ravnateljem, dužnosti koje će obavljati doista sjajnim djelovanjem sve do mirovine u koju je otišao 1986. godine.

André Tuilier autor je brojnih filoloških i povijesnih djela i studija posvećenih klasičnom i kršćanskom helenizmu, bizantskom području, povijesti sveučilišta i knjižnica, povijesti znanosti, kao i intelektualnim odnosima između svoje francuske domovine i Hrvatske.

Kao grecist, pokazao je svu darovitost i izuzetnu erudiciju u svojoj glavnoj disertaciji, kao i u dopunskoj, u svrhu stjecanja državnog doktorata: *Recherches critiques sur la tradition du texte d'Euripide* (Pariz, Klincksieck, 1968.) i *Etude comparée du texte et des scholies d'Euripide* (Pariz, Klincksieck, 1972.), potom u dva izdanja tekstova popraćenih prijevodima

André Tuilier

na francuskom jeziku, za biblioteku Sources chrétiennes izdavačke kuće Le Cerf, i to tragedije *Kristova muka* Grgura Nazijanskog (*La Passion du Christ*, 1989.) i *Nauk dvanaest apostola* (*La Doctrine des Douze Apôtres* [*Didachè*], 1978., u suradnji s Willyjom Rordorfom; drugo pregledano i prošireno izdanje, 1998.). Vrativši se Grguru Nazijanskom, objavio je za biblioteku Collection des universités de France (sv. 433) izdanje i prijevod na francuski osobnih pjesama ovoga doktora Grčke crkve (*Poèmes personnels*, Pariz, Les Belles Lettres, 2004., u suradnji sa Jeanom Bernardijem i Guillaumeom Badyjem). Zanimanje koje je neprestano pokazivao za grčku književnost klasičnog i kršćanskog razdoblja, svoje prvo istraživačko područje, odražava se u još oko dvadeset i pet članaka i priloga objavljenih od 1948. godine u raznim znanstvenim časopisima i publikacijama, radovi među kojima povijest ranog kršćanstva i crkveni oci grčkog jezičnog izraza zauzimaju najbolje mjesto. Među njegovim još neobjavljenim radovima nalazi se dvojezično grčko-francusko izdanje *Druge poslanice Korinćanima* koja se pripisuje osporavanom tradicijom papi Klementu I.

U nastavku prve tematske orijentacije Andréa Tuiliera nalazi se upravo cijeli niz njegovih studija o bizantskom području, razmatranom posebice pod kutom recepcije antičkih klasičnih i kršćanskih tekstova (*La tradition aristotélicienne à Byzance des origines au VIIème siècle – la formation de la scolastique byzantine*, Pariz 1958.; *Le sens de l'adjectif "œcuménique" dans la tradition patristique et dans la tradition byzantine*, Leuven 1966.), ali i u perspektivi političke i kulturne povijesti (*La chancellerie impériale à Byzance et le titre et les fonctions de chancelier* [*laïc, ecclésiastique ou universitaire*], Pariz 1978.; *Byzance et la féodalité occidentale – les vertus guerrières des premiers croisés d'après l'*Alexiade *d'Anne Commène*, Lille 1978.; *Recherches sur les origines de la Renaissance byzantine au XIIIème siècle*, Pariz 1948.), s posebnom naklonošću analizi odnosa između Rima i Carigrada (*Le primat de Rome et la collégialité de l'épiscopat d'après la correspondance de saint Léon avec l'Orient*, Catania 1965.; *Le titre de patriarche œcuménique à l'époque de Michel Cérulaire et le schisme entre les Eglises*, Pariz 1967.; *Michel VII et le pape Grégoire VII – Byzance et la Réforme grégorienne*, Atena 1980.).

Iskoristivši priliku svojeg imenovanja konzervatorom u Knjižnici Sorbone, koje mu je omogućilo da se svakodnevno susreće s dragocjenim blagom isprava koje se odnose na bogatu prošlost visokog obrazovanja u glavnom gradu Francuske, André Tuilier je objavio od 1977. godine dobrih dvadesetak radova koji se tiču povijesti staroga pariškog sveučilišta i njegovih knjižnica, u nekima stavljajući rado naglasak na odnose te nove tematike sa svojim prvim središtima zanimanja kao grecist i bizantolog (*La renaissance de l'aristotélisme universitaire à Paris au XIIIème siècle*, Pariz 1980.; *L'Université de Paris, le chancelier Gerson et l'union avec les Grecs*, Pariz 1980.; *La notion romano-byzantine de* studium générale *et les origines des nations dans les universités médiévales*, Pariz 1981.; *L'élection d'Alexandre V, pape grec, sujet vénitien et docteur de l'Université de Paris*, Bologna 1983.). Nakon imenovanja za ravnatelja Knjižnice Sorbone, iznad koje je raspolagao sa službenim stanom sve do odlaska u mirovinu, imao je slobodne ruke – kao i potporu svojih bliskih susjeda, točnije Rektorata i Ureda pariške Akademije obrazovanja – da organizira usred latinske četvrti tri velike izložbe izvornih isprava, umjetničkih djela i raznovrsnih predmeta koji se odnose na pariške sveučilišne ustanove, a svaka je takva javna manifestacija bila prigoda za izdašni katalog koji je on sam pomno priredio: prva je izložba bila usredotočena na XIII. stoljeće, povodom sedamstogodišnjice od smrti Roberta de Sorbona, sv. Bonaventure i sv. Tome Akvinskoga (Kapela Sorbone, 1974.); druga je bila posvećena intelektualnom djelovanju kardinala

de Richelieua, povodom četristogodišnjice od rođenja čuvenoga sociusa i provizora Collègea Sorbone (u svečanim dvoranama Ureda pariških sveučilišta, u suradnji s Francuskom akademijom, 1985.); treća je bila o revolucionarnom razdoblju povodom dvjestogodišnjice Francuske revolucije (Sorbona, 1989.). Golema intelektualna predanost Andréa Tuiliera svojem trećem istraživačkom području, tijekom koje je ovaj veliki grecist pokazao također svo svoje znanje kao latinist, romanist, paleograf i stručnjak za intelektualnu povijest, imala je za konačni učinak njegovu monumentalnu povijest pariškog sveučilišta i Sorbone u dva opsežna sveska (*Histoire de l'Université de Paris et de la Sorbonne*, Pariz, Nouvelle Librairie de France, 1994., 620 i 657 str. in-4°), kojoj je dodao prvi svezak povijesti Collègea de France, što ga je priredio i u velikoj mjeri sam napisao (*Histoire du Collège de France*, *I. La création, 1530-1560*, Pariz, Fayard, 2006., XXVIII + 482 str.). Ta dva djela odsada predstavljaju nezaobilazne izvore podataka i radna sredstva za razumijevanje postanka i razvoja pariških akademskih ustanova od samih njihovih početaka.

Kao član pariškog Filomatskog društva, André Tuilier aktivno je doprinijeo radovima te ugledne znanstvene i filozofske udruge utemeljene 1788. uoči Francuske revolucije, osobito povijesnim publikacijama posvećenim ideološkom kontekstu početaka toga društva (1990.), utjecaju kartezijanizma i jansenizma na razvoj znanosti (1992.), zatim kemičaru, filozofu i ekonomistu Antoineu de Lavoisieru (1994.).

U specifičnoj perspektivi naše Akademije, najizvornije teme koje su dovele da se André Tuilier kao Francuz za njih zanima, zacijelo su one koje su vezane uz intelektualne odnose između njegove domovine i hrvatskog područja. Njegova savršena prisnost s doktrinarnim aspektima kršćanstva u svojim samim početcima – ne samo u njihovim povijesnim očitovanjima na Istoku i Zapadu, već i pod kutom razvoja odnosâ između Rimske crkve i pravoslavnog svijeta koji gravitira oko Carigrada – potaknula ga je da stekne, pogotovo na osnovu izvora kako latinskih tako i grčkih, precizno poznavanje geografskih i političkih prostora obilježenih bliskim susjedstvom među vjeroispovijestima latinske i grčke tradicije. U takvom kontekstu zanimao se pobliže za staro hrvatsko kraljevstvo i za područja u njegovoj utjecajnoj sferi, a pozornost našega pokojnog kolege privukla su i dva hrvatska mislioca bliska Francuskoj, koji su pokušali – uzaludno – ispuniti jarak duhovne prirode koji je proizišao iz bizantske shizme potvrđene raskolom 1054. god. U svezi s tim, prvo je radio na misli i misijama sorbonskog teologa Dubrovčanina Ivana Stojkovića za Baselskog koncila (*La mission à Byzance de Jean de Raguse, docteur de Sorbonne, et le rôle des Grecs dans la solution de la crise conciliaire*, Pariz 1979.; *Jean Stojković de Raguse et l'Université de Paris*, Zagreb 1983.), baveći se u svojim daljnjim istraživanjima nazočnošću i drugih hrvatskih studenata i profesora na pariškom sveučilištu u srednjem vijeku (*Les Croates à l'Université de Paris au Moyen Age*, Zagreb 1984.; *Un conflit entre un étudiant croate et l'Université de Paris au XVème siècle*, Pariz 1986.). Drugi mislilac koji je privukao njegovu pozornost iz analognih razloga je Josip Juraj Strossmayer, čija je latinska izlaganja na prvom vatikanskom saboru proučavao u odnosu na galikanizam Sorbone i u svjetlu odnosa đakovačkog biskupa s nekolicinom njegovih kolega iz Francuske (*Strossmayer et les évêques français au premier concile du Vatican*, Zagreb 2006.).

Zanimanje Andréa Tuiliera za prošlost naše zemlje potaknula ga je da od samoga početka i vjerno podržava, uz još trojicu istaknutih poznavatelja antike – neprežaljenih profesora**,** rektora Jacquesa Bompairea (1924.-2009.) i predsjednika sveučilišta Michela Meslina (1926.-2010.), kao i redovitog člana Akademije moralnih i političkih znanosti u Parizu em. prof. dr. sc. Pierrea Brunela, dopisnog člana naše Akademije – aktivnosti Međudisciplinarnog progra-

ma hrvatskih studija na Sveučilištu Pariz-Sorbona. Blagonaklono je pratio djelovanje specijaliziranih struktura programa osnovanih počevši od 1981. na inicijativu i pod dragovoljnim vodstvom autora ovih redaka. Kolege pridruženi navedenom programu i prijatelji hrvatske kulture koji su svojom pomoći doprinijeli njegovom ostvarenju, i to u vrijeme kada se na međunarodnoj razini ideološka i politička dominacija serbokroatistike i jugoslavizma nastojala suprotstaviti znanstvenim istraživanjima o hrvatskom području razmatranom u njegovoj specifičnosti, sjećaju se s dubokom zahvalnošću raznovrsnih zalaganja toga uglednog erudita u korist hrvatskog znanstvenog i kulturnog rada na Sorboni (o tome vidi *Ljetopis Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 2004*, knjiga 108, Zagreb, 2005., str. 544-545).

Revnostan i vrlo cijenjen u znanstvenim društvima koje odgovaraju njegovim glavnim istraživačkim područjima – među kojima su francuske udruge grčkih i latinskih studija, Društvo "Guillaume Budé" i Međunarodno udruženje patrističkih studija – André Tuilier bio je član upravnog odbora, podpredsjednik i od 1999. predsjednik navedenog Filomatskog društva u Parizu, od 1985. predsjednik u Francuskoj Prijatelja Sveučilišta "Sveti Duh" u Kasliku u Libanonu te akademski savjetnik rektora toga sveučilišta, a u tom se svojstvu posebno zanimao za probleme Bliskog i Srednjeg istoka. Bio je vitez Legije časti, vitez reda Umjetnosti i književnosti, kao i časnik reda Akademskih palminih grančica.

Henrik Heger Juričan
(s francuskog prevela dr. sc. Đurđa Šinko-Depierris)

Fotografija: André Tuilier 4. prosinca 1986. godine u svečanoj dvorani Louis Liard na Sorboni drži uvodno izlaganje na otvaranju IV. Međunarodnog simpozija za proučavanje hrvatskog kulturnog područja (Les Croates et la Renaissance en Europe, Pariz, 4.-6. prosinca 1986). Obiteljska pismohrana Heger Juričan Etienvre.

Hans Friedrich Zacher